

Postępowanie przyspieszone i kilka uwag na tle jego stosowania

ANDRZEJ KAUCZ

Prokuratura Krajowa w Warszawie

BOGDAN MYRNA

Prokuratura Okręgowa we Wrocławiu

I

Ustawa z dnia 16 listopada 2006 r. o zmianie ustawy Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw¹ z dniem 12 marca 2007 r. ponownie² powołała do życia w kodeksie postępowania karnego postępowanie

¹ Dz.U. z 2006 r. Nr 226, poz. 1648.

² Postępowanie przyspieszone po raz pierwszy do polskiego procesu karnego wprowadziła Ustawa z dnia 22 maja 1958 r. o zaostrzeniu odpowiedzialności karnej za chuliśństwo (Dz.U. Nr 34, poz. 152). Postępowanie przyspieszone zostało następnie uregulowane w art. 446–454 kodeksu postępowania karnego z dnia 19 kwietnia 1969 r. (Dz.U. Nr 13, poz. 96). W okresie od dnia 1 lipca 1985 r. do dnia 30 czerwca 1988 r. tryb przyspieszony funkcjonował w kształcie nadanym Ustawą z dnia 10 maja 1985 r. o szczególnej odpowiedzialności karnej (Dz.U. Nr 23, poz. 101). Na mocy Ustawy z dnia 17 czerwca 1988 r. o zmianie niektórych przepisów prawa karnego i prawa o wykroczeniach (Dz.U. Nr 20, poz. 135), nowelizującej k.p.k., dokonano istotnej modyfikacji tego trybu. Kodeks postępowania karnego z dnia 6 czerwca 1997 r. (z mocą obowiązującą od dnia 1 września 1998 r.) zniósł postępowanie przyspieszone, co uzasadniano ograniczonymi możliwościami oskarżonego w zakresie należytego przygotowania się do obrony i pozbawieniem go możliwości swobodnego wyboru obrońcy, a także tym, że postępowanie przyspieszone wielokrotnie łączyło się z naruszeniem podstawowych praw człowieka. Należy również podkreślić, że ustawa nowelizacyjna z dnia 16 listopada 2006 r. przy-

przyspieszone, a w kodeksie karnym instytucję występku o charakterze chuligańskim. Reaktywowanie karnoprocesowej instytucji postępowania przyspieszonego było uzasadnione koniecznością radykalnego usprawnienia i zwiększenia efektywności zwalczania przestępczości, zwłaszcza dotkliwie odczuwanej przez społeczeństwo³ (w tym tzw. „drobnej przestępczości”, ze względu na nagminność jej występowania oraz przejawów chuligaństwa – dop. autorów). Ustawodawcy chodziło o to, aby usprawnić i zwiększyć tempo realizacji zadań państwa w zakresie ścigania i karania sprawców przestępstw, zatem o szybkość pociągania sprawców do odpowiedzialności karnej, co z kolei „ma zasadnicze znaczenie zarówno dla efektywności prawnokarnej reakcji (organów ścigania i wymiaru sprawiedliwości – dop. autorów) na zachowania przestępne, jak też dla społecznych ocen funkcjonowania państwowego aparatu wymiaru sprawiedliwości. Spośród różnych niedomagań tego aparatu bodaj najbardziej szkodzi jego wizerunkowi przewlekłość postępowań karnych”⁴. Bardzo ważna była tu także potrzeba uproszczenia procedury, prowadząca do oszczędności czasu i środków.

Postępowanie przyspieszone jest postępowaniem szczególnym pierwszego stopnia, gdyż – zgodnie z przepisem art. 517a k.p.k. – mają do niego zastosowanie przepisy o postępowaniu zwyczajnym w przypadku

wróciła w prawie karnym materialnym instytucję występku o charakterze chuligańskim poprzez dodanie do art. 115 k.k. – § 21 (k.k. z 1969 r. konstruując chuligańskiego charakteru przestępstwa (występku) przewidywał w art. 120 § 14). W myśl art. 115 § 21 k.k. występkiem o charakterze chuligańskim jest czyn polegający na umyślnym zamachu na zdrowie, na wolność, na cześć lub nietykalność cielesną, na bezpieczeństwo powszechne, na działalność instytucji państwowych lub samorządu terytorialnego, na porządek publiczny, albo na umyślnym niszczeniu, uszkodzeniu lub uczynieniu niezdadną do użytku cudzej rzeczy, jeżeli sprawca działa publicznie i bez powodu albo z oczywiste blęego powodu, okazując przez to rażące lekceważenie porządku prawnego. Polskie prawo karne zatem (zresztą tak jak i k.k. z 1969 r. w art. 120 § 14) nie przewiduje czynu chuligańskiego (występku chuligańskiego) jako odrębnego typu przestępstwa. Jeżeli z kolei czyn realizuje znamiona ustawowe któregośkolwiek z wymienionych w art. 115 § 21 k.k. przestępstw (występków) i ma przy tym jeszcze charakter chuligański, to pociąga za sobą surowsze skutki prawnokarne. Przedstawiony w tym przypisie krótki rys historyczny postępowania przyspieszonego niewątpliwie świadczy o tym, że nasz wymiar sprawiedliwości ma za sobą doświadczenia związane z orzekaniem (procedowaniem) w tym trybie.

³ Uzasadnienie rządowego projektu ustawy o zmianie ustawy Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw, druk sejmowy nr 485.

⁴ R. Pusz, *Postępowanie przyspieszone i występki chuligańskie. Zbiór przepisów z wprowadzeniem komentarzowym*, Warszawa 2007, s. 8.
Nowa Kodyfikacja Prawa Karnego 25, 2009

braku stosownych uregulowań procesowych dla tego trybu w rozdziale 54a k.p.k. W tym zakresie postępowanie przyspieszone różni się od tego, przewidzianego w kodeksie postępowania karnego z 1969 r., w którym – w myśl art. 446 – w postępowaniu przyspieszonym miały zastosowanie przepisy o postępowaniu uproszczonym. Uregulowanie prawne zawarte w art. 517a k.p.k. „jest uzasadnione przede wszystkim tym, że postępowanie uproszczone w obecnym kształcie jest trybem sądowym, poprzedzonym dochodzeniem jako uproszczoną postacią postępowania przygotowawczego. Reaktywowany tryb przyśpieszony natomiast obejmuje znacznie szerszą problematykę, a mianowicie zakres przedmiotowy tego postępowania oraz kwestie dotyczące stadium przygotowawczego i jurysdykcyjnego”⁵. Oczywiście – jak słusznie zauważa W. Grzeszczyk – postępowanie przyspieszone nie zrywa jednak całkowicie z postępowaniem uproszczonym, gdyż zgodnie z art. 517b § 1 k.p.k. w postępowaniu przyspieszonym mogą być rozpoznawane sprawy o przestępstwa podlegające rozpoznaniu w trybie uproszczonym, a poza tym w sytuacjach określonych w art. 517c § 2 zdanie pierwsze k.p.k. i w art. 517h § 2 zdanie pierwsze k.p.k. postępowanie przyspieszone przekształca się w tryb uproszczony⁶. Należy też zauważyć, że postępowanie przyspieszone jest postępowaniem fakultatywnym i zredukowanym (gdyż stopień formalizmu jest mniejszy niż w postępowaniu zwyczajnym)⁷.

II

W myśl rozwiązania, określonego w przepisie art. 517a k.p.k., przesłanki postępowania przyspieszonego to „dodatkowe warunki, które muszą być spełnione, aby proces w tym trybie był dopuszczalny”⁸. Przesłanki postępowania przyspieszonego są zatem warunkami jego dopuszczalności, choć przy tym „są okolicznościami kwalifikowanymi dla postępowania przyspieszonego. Muszą one być spełnione niezależnie od przesłanek procesu jako całości. Postępowanie przyspieszone dopuszczalne

⁵ *Postępowanie przyspieszone. Zbiór przepisów*, z wpr. W. Grzeszczyka, Warszawa 2007, s. 8.

⁶ *Ibidem*, s. 8.

⁷ B. Dudzik, *Postępowanie przyspieszone w kodeksie postępowania karnego*, „Prokurator” 2007, nr 1, s. 35.

⁸ W. Grzeszczyk, *Przesłanki postępowania przyspieszonego w nowej postaci*, „Prokuratura i Prawo” 2007, nr 3, s. 49.
Nowa Kodyfikacja Prawa Karnego 25, 2009

jest więc wówczas, gdy nie ma przeszkód procesowych (procesu jako całości), a jednocześnie spełnione są szczególne wymogi przewidziane dla tego trybu⁹. Wymogi te (warunki dopuszczalności) możemy podzielić na przesłanki dodatnie¹⁰ postępowania przyspieszonego (które muszą zaistnieć łącznie, by w danej sprawie zastosować ten tryb), przewidziane w art. 517b § 1 i § 2 k.p.k. oraz na przesłanki ujemne¹¹ przedmiotowego postępowania (z których zaistnienie choćby jednej skutkować będzie wyłączeniem tego trybu), określone w art. 517b § 10 k.p.k. i art. 517c § 1 k.p.k. oraz 517c § 2 i § 3 k.p.k., w art. 517d k.p.k., a także w art. 325b § 1 k.p.k. i art. 325c k.p.k.

Do przesłanek dodatnich (a więc pozytywnych) postępowania przyspieszonego zaliczamy:

- 1) popełnienie przestępstwa podlegającego rozpoznaniu w trybie uproszczonym (art. 517b § 1 k.p.k.),
- 2) ujęcie sprawcy na gorącym uczynku popełnienia przestępstwa lub bezpośrednio potem (art. 517b § 1 k.p.k.),
- 3) zatrzymanie oraz w ciągu 48 godzin doprowadzenie sprawcy przez policję do dyspozycji sądu wraz z wnioskiem o rozpoznanie sprawy w postępowaniu przyspieszonym (art. 517b § 1 k.p.k.),
- 4) w przypadku przestępstw ściganych z oskarżenia prywatnego przesłanką dodatnią (pozytywną) trybu przyspieszonego będzie chulikański charakter takich przestępstw¹² (art. 517b § 2 k.p.k. w zw. z art. 115 § 21 k.k.).

Do przesłanek ujemnych z kolei (a więc negatywnych) trybu przyspieszonego zaliczamy:

- 1) brak możliwości niezwłocznego rozpoznania sprawy (art. 517b § 10 k.p.k. i art. 517c § 1 k.p.k.),
- 2) przekroczenie 14-dniowego okresu przerwy w rozprawie (art. 517c § 2 k.p.k.),
- 3) stwierdzona przez sąd potrzeba uzupełnienia postępowania dowodowego (art. 517c § 3 k.p.k.),

⁹ *Ibidem*, s. 49.

¹⁰ Przesłanki te można również określić jako pozytywne.

¹¹ Przesłanki te można także określić jako negatywne.

¹² Chulikański charakter przestępstw nie jest taką przesłanką postępowania przyspieszonego w stosunku do przestępstw publiczno-skargowych.

4) przewidywana przez sąd możliwość wymierzenia kary powyżej 2 lat pozbawienia wolności (art. 517d k.p.k.),

5) zaistnienie *a contrario* przestępstw wyłączających prowadzenie dochodzenia (art. 325b § 1 k.p.k.),

6) pozbawienie wolności oskarżonego w jakiegokolwiek sprawie (art. 325c pkt 1 k.p.k.),

7) okoliczności powodujące obronę obligatoryjną (jeżeli oskarżony jest nieletni, głuchy, niemy, niewidomy lub gdy biegli lekarze psychiatrzy powołani do wydania opinii w sprawie stwierdzą, że poczytalność oskarżonego w chwili popełnienia zarzucanego mu czynu lub w czasie postępowania jest wyłączona albo w znacznym stopniu ograniczona) – (art. 325c pkt 2 k.p.k.).

III

Przesłanką podstawową (wyjściową) postępowania przygotowawczego w trybie przyspieszonym jest popełnienie przestępstwa (występk), dla którego wystarczającą formą postępowania karnego jest dochodzenie. Oczywiście, zgodnie z treścią przepisu art. 303 k.p.k., musi to być uzasadnione podejrzenie popełnienia przestępstwa, chodzi zatem o taki zespół danych, który obiektywnie uprawdopodobnia fakt popełnienia przestępstwa, a subiektywnie wywołuje wysoki stopień podejrzenia co do zaistnienia tego faktu. Podstawa ta sformułowana jest jako warunek minimalny, a zatem oczywistość popełnienia przestępstwa tym bardziej spełnia warunek istnienia podstawy wszczęcia procesu¹³.

W postępowaniu przyspieszonym, zgodnie z art. 517b § 1 k.p.k., mogą być rozpoznawane tylko sprawy o przestępstwa podlegające rozpoznaniu w trybie uproszczonym, oczywiście po zaistnieniu pozostałych przesłanek przewidzianych dla tego trybu w art. 517b § 1 k.p.k. W postępowaniu uproszczonym z kolei sąd (o czym jednoznacznie stanowi przepis art. 469 k.p.k.) rozpoznaje sprawy, w których było prowadzone dochodzenie. Oznacza to zatem, że prowadzenie postępowania przygotowawczego w formie śledztwa wyłącza możliwość rozpoznania danej

¹³ W. Grzeszczyk, *Przebieg postępowania przyspieszonego – po nowelizacji kodeksu postępowania karnego*, „Prokuratura i Prawo” 2007, nr 4, s. 34.

sprawy karnej w trybie przyspieszonym. Natomiast w myśl art. 325b § 1 k.p.k., dochodzenie prowadzi się w sprawach o przestępstwa należące do właściwości sądu rejonowego:

1) zagrożone karą nieprzekraczającą 5 lat pozbawienia wolności, z tym że w wypadku przestępstw przeciwko mieniu tylko wówczas, gdy wartość przedmiotu przestępstwa albo szkoda wyrządzona lub grożąca nie przekracza 100 000 zł,

2) przewidziane w art. 159 i 262 § 2 k.k.,

3) przewidziane w art. 279 § 1, art. 286 § 1 i 2 oraz w art. 289 § 2 k.k., jeżeli wartość przedmiotu przestępstwa albo szkoda wyrządzona lub grożąca nie przekracza 100 000 zł.

Należy mieć oczywiście na względzie treść przepisów art. 325b § 2 k.p.k. i art. 325c k.p.k., wykluczających prowadzenie dochodzenia (w przypadkach dokładnie przez nie określonych) i tym samym *a contrario* nakazujących prowadzenie śledztwa.

Trzeba także zauważyć, że postępowanie przyspieszone dopuszcza dwa rodzaje postępowania w stadium przygotowawczym. Pierwsza możliwość, zgodnie z art. 517b § 3 k.p.k., dotyczy sytuacji, gdy dochodzenia można zaniechać, co oznacza, że ustawodawca niejako zrezygnował z przeprowadzenia czynności procesowych (dowodowych). Analiza przepisu art. 517b § 5 k.p.k. wskazuje jednak na to, że wariant ten – jak słusznie podkreśla W. Grzeszczyk – nie występuje w czystej postaci¹⁴. Chodzi tu bowiem o obligatoryjną czynność dowodową, tzn. przesłuchanie przez prokuratora (w trybie art. 517b § 5 k.p.k.) osoby podejrzanej lub – w razie wcześniejszego jej przesłuchania przez policję – podejrzanego przed zatwierdzeniem sporządzonego przez nią wniosku o rozpoznanie sprawy w postępowaniu przyspieszonym.

Drugim rodzajem postępowania w stadium przygotowawczym trybu przyspieszonego jest, w myśl art. 517b § 3 k.p.k., przeprowadzenie dochodzenia w niezbędnym zakresie w wariancie zbliżonym do art. 308 § 1 i 2 k.p.k., choć nieco odmiennym. Dochodzenie, o którym mowa w art. 517b § 3 k.p.k., dotyczy (może dotyczyć) tylko spraw przewidzianych w art. 325b § 1 k.p.k. i trwa 48 godzin, a w praktyce toczy się ono bez jakiegokolwiek nadzoru prokuratorskiego. Należy powiedzieć także, że – zgodnie z treścią art. 517b § 3 zdanie drugie k.p.k. – w wy-

¹⁴ *Ibidem*, s. 35.
Nowa Kodyfikacja Prawa Karnego 25, 2009

padku prowadzenia dochodzenia czynności procesowych określonych w art. 303 k.p.k. (tzn. wydania postanowienia o wszczęciu dochodzenia) oraz art. 313 k.p.k. (tzn. wydania, a następnie ogłoszenia postanowienia o przestawieniu zarzutów, trzeba tutaj postąpić zgodnie z wymogiem wskazanym w przepisie art. 325g § 2 k.p.k.) i art. 321 k.p.k. (tzn. końcowego zaznajomienia z materiałami dochodzenia i wydania postanowienia o zamknięciu dochodzenia). Dochodzenie w niezbędnym zakresie w trybie przyspieszonym, ze względu na bardzo krótki czas jego trwania (zaledwie 48 godzin), będzie zatem ograniczone do przeprowadzenia niezbędnych i zarazem najważniejszych (kluczowych) czynności dowodowych. Dochodzenie to – z uwagi na ograniczony czas jego prowadzenia – jest więc nie tylko krótsze „niż dochodzenie, o którym mowa w rozdziale 36a k.p.k. (uproszczona postać postępowania przygotowawczego)”¹⁵, ale także od dochodzenia w niezbędnym zakresie prowadzonego na podstawie art. 308 § 1 i 2 k.p.k. Postępowanie prowadzone w tym trybie „jest faktycznym wszczęciem postępowania, poprzedzającym wydanie postanowienia o wszczęciu śledztwa lub dochodzenia”¹⁶, a ponadto może być prowadzone w każdej sprawie, przy czym może je wszcząć prokurator albo policja, a także w zakresie swej właściwości, zgodnie z art. 312 k.p.k., organy, którym przysługują uprawnienia (procesowe) policji. Czynności procesowe prowadzone na podstawie art. 308 § 1 i 2 k.p.k. mogą być dokonywane tylko w ciągu 5 dni od dnia pierwszej czynności, o czym jednoznacznie stanowi przepis art. 308 § 5 k.p.k.

IV

W przeciwieństwie do spraw rozpoznawanych w trybie zwyczajnym, sprawy rozpoznawane w postępowaniu przyspieszonym „wszczynane są nie na podstawie aktu oskarżenia, ale na podstawie wniosku o rozpoznanie”¹⁷. Przedmiotowy wniosek kończy zatem postępowanie przygotowawcze w trybie przyspieszonym, a po skierowaniu do sądu inicjuje stadium jurysdykcyjne (postępowanie sądowe). Ponadto – jak

¹⁵ *Ibidem*, s. 37.

¹⁶ *Ibidem*, s. 36.

¹⁷ A. Szczotka, *Postępowanie przyspieszone w procesie karnym*, [w:] *Nowa kodyfikacja prawa karnego*, t. XXII, pod red. L. Boguni, Wrocław 2008, s. 142.

słusznie zauważa W. Grzeszczyk – wniosek o rozpoznanie sprawy, skierowany pod adresem sądu, stanowi dla tego organu „nakaz przystąpienia do niezwłocznego rozpoznania sprawy (art. 517b § 10 k.p.k.) i rozstrzygnięcia jej z reguły w ciągu jednej doby (co wynika z art. 248 § 2 k.p.k., powołanego w zdaniu drugim art. 517b § 9 k.p.k.), a najpóźniej w ciągu dalszych dwóch tygodni”¹⁸. Zgodnie bowiem z treścią przepisu art. 517c § 1 zdanie pierwsze k.p.k. postępowanie przyspieszone prowadzi się również w razie jednorazowej przerwy w rozprawie trwającej nie dłużej niż 14 dni.

Wniosek o rozpoznanie sprawy w trybie przyspieszonym sporządza się tylko wtedy, gdy – jak stanowi art. 517b § 4 k.p.k. – zachodzą ku temu „wystarczające podstawy, a więc wówczas, gdy osiągnięto tak wysoki stopień uprawdopodobnienia sprawstwa, że powstaje subiektywne przekonanie, że sąd wyda wyrok skazujący”¹⁹. Ponadto – jak wynika z art. 517b § 4 k.p.k. – wniosek o rozpoznanie sprawy zastępuje akt oskarżenia (co oznacza, że tak jak akt oskarżenia jest skargą w myśl art. 14 § 1 k.p.k.), a zatem skutkuje (w razie jego złożenia) postępowaniem sądowym. Innymi słowy, wniosek o rozpoznanie sprawy, po złożeniu go do sądu, zobowiązuje ten organ do wszczęcia postępowania jurysdykcyjnego, a osobę, przeciwko której (co do której) prokurator wniósł (złożył) wniosek o rozpoznanie sprawy w trybie przyspieszonym, uważa się za oskarżonego (posiada status osoby oskarżonej).

Wniosek o rozpoznanie sprawy ma formę pisemną, a jego wymogi formalnoprawne zostały określone w art. 332 § 1 pkt 1–5 k.p.k., w art. 333 § 1–3 k.p.k. i w art. 334 § 1 k.p.k. w zw. z art. 517b § 6 k.p.k. Wniosek taki nie wymaga uzasadnienia, co niejako upodabnia go do aktów oskarżenia sporządzanych i popieranych w sprawach podlegających rozpoznaniu w postępowaniu uproszczonym (art. 332 § 3 k.p.k. w zw. z art. 325d k.p.k.). Przedmiotowy wniosek sporządza funkcjonariusz policji, a następnie (zgodnie z treścią przepisu art. 517b § 4 k.p.k.) przedstawia go prokuratorowi, który go zatwierdza i kieruje do sądu. Przed podjęciem tej decyzji prokurator jest jednak zobowiązany (w myśl art. 517b § 5 k.p.k.) do przesłuchania osoby podejrzanej (a zatem do pierwszego przesłuchania osoby podejrzanej w charakterze podejrzanego) lub

¹⁸ W. Grzeszczyk, *op. cit.*, s. 39.

¹⁹ S. Waltoś, *Proces karny. Zarys systemu*, Warszawa 2003, s. 480.

podejrzanego²⁰ (drugie przesłuchanie – gdy osoba podejrzana została wcześniej już przesłuchana w charakterze podejrzanego przez funkcjonariusza policji). W razie odmowy zatwierdzenia wniosku, prokurator podejmuje decyzję co do dalszego biegu sprawy (art. 517b § 4 zdanie drugie k.p.k.).

V

Dzisiejsze przepisy regulujące postępowanie przyspieszone (art. 517a–517j k.p.k.) wzbudzają wiele emocji, wątpliwości i kontrowersji. Jako praktycy (z kilkudziesięcioletnim stażem pracy w organach prokuratury) chcielibyśmy zwrócić uwagę na kilka kwestii dotyczących tego postępowania, które przecież ma na celu przyspieszenie postępowania karnego (w szczególności poprzez jego znaczne uproszczenie) i jak najszybsze pociągnięcie sprawców przestępstw do odpowiedzialności karnej.

Pierwszą wątpliwość budzi treść przepisu art. 517b § 5 k.p.k., który obliguje prokuratora do osobistego przesłuchania osoby podejrzewanej w charakterze podejrzanego (w przypadku, gdy tego nie uczynił funkcjonariusz policji) lub podejrzanego (w razie wcześniejszego przesłuchania osoby podejranej w takim charakterze przez funkcjonariusza policji) – przed zatwierdzeniem wniosku o rozpoznanie sprawy, a następnie skierowaniem go do sądu. Uważamy, że takie przesłuchanie nie powinno być obligatoryjne i decydować powinien o nim wyłącznie prokurator, uwzględniając w tym zakresie zebrany w sprawie materiał dowodowy. W toku postępowania przyspieszonego w stadium przygotowawczym osobę podejrzaną w charakterze podejrzanego bez wątpienia powinien w każdym wypadku przesłuchać funkcjonariusz policji, a prokurator – podejrzanego, lecz tylko wówczas, gdy według jego oceny będzie to konieczne (zajdzie taka potrzeba) wyłącznie ze względów dowodowych w danej sprawie. Chodzi bowiem o to, że sprawy prowadzone w trybie przyspieszonym (w toku co prawda „skróconego” postępowania przygotowawczego) nie mają jednak skomplikowanego charakteru dowodowego, jak też nie charakteryzują się złożonymi kwalifi-

²⁰ Zob. także: W. Grzeszczyk, *op. cit.*, s. 38.

kacjami prawnymi czynów przestępczych. Są to zatem sprawy nieskomplikowane zarówno pod względem prawnym, jak i faktycznym (a przede wszystkim sprawy o przestępstwa z art. 178a k.k. – prowadzenie pojazdu mechanicznego lub innego przez sprawcę znajdującego się w stanie nietrzeźwości lub pod wpływem środka odurzającego). W związku z tym uważamy, że obligatoryjne przesłuchanie prokuratorskie w trakcie postępowania przyspieszonego w stadium przygotowawczym (*de facto* w toku dochodzenia) nie jest konieczne i niezbędne, ale tylko wtedy, gdy brak jest jakichkolwiek wątpliwości co do okoliczności popełnienia przez podejrzanego zarzucanego mu przestępstwa.

Na słowa krytyki zasługuje także art. 517b § 6 k.p.k., ale tylko w części informującej o tym, że art. 334 § 2 k.p.k. nie stosuje się. Zgodnie zaś z art. 334 § 2 zdanie pierwsze k.p.k. o treści przepisów art. 335 k.p.k. (skazanie bez przeprowadzenia rozprawy – dop. autorów) i art. 387 k.p.k. (dobrowolne poddanie się karze – skazanie bez przeprowadzenia postępowania dowodowego – dop. autorów) prokurator zawiadamia oskarżonego i ujawnionego pokrzywdzonego, a także osobę lub instytucję, która złożyła zawiadomienie o przestępstwie. A zatem art. 517b § 6 k.p.k. w zw. z art. 334 § 2 zdanie pierwsze k.p.k. (a także w zw. z przepisem art. 517 b § 10 *in fine* – w odniesieniu do art. 335 k.p.k.) wyłącza powiadomienie oskarżonego i innych podmiotów wskazanych wyżej o „porozumieniach procesowych” przewidzianych w art. 335 § 1 k.p.k. i w art. 387 k.p.k.

Chodzi tutaj o to, by pouczyć podejrzanego o możliwości złożenia przez prokuratora wniosku, o którym mowa w art. 335 § 1 k.p.k., jak i do złożenia – już w toku dochodzenia (a więc w toku postępowania przyspieszonego w stadium przygotowawczym) – wniosku, o którym mowa w art. 387 k.p.k. Trzeba jednak pamiętać, że – jak słusznie zauważa A. Ważny – skorzystanie „z instytucji dobrowolnego poddania się karze (art. 387) jest wyłączną domeną oskarżonego na etapie postępowania jurysdykcyjnego, natomiast tryb skazania bez rozprawy (art. 335) stosowany jest przez prokuratora w uzgodnieniu z podejrzanym warunków skazania w postępowaniu przygotowawczym”²¹. W tym miejscu, w odniesieniu do instytucji z art. 335 k.p.k., należy się zastanowić, czy w przy-

²¹ A. Ważny, *O projektowanych zmianach w Kodeksie postępowania karnego*, „Prokuratura i Prawo” 2008, nr 10, s. 135.

padku wystąpienia przez podejrzanego z wnioskiem w tym zakresie prokurator powinien osobiście przesłuchać podejrzanego. Naszym zdaniem, nie jest to konieczne, gdyż czynność tę w toku dochodzenia winna procesowo przeprowadzić policja, uzgadniając z prokuratorem procesowo warunki skazania oskarżonego bez przeprowadzania rozprawy i realizując w ten sposób „ustawowy zapis o »uzgodnieniu« z oskarżonym warunków przyszłego skazania”²². Prokurator z kolei, zatwierdzając wniosek o rozpoznanie sprawy, mógłby też dołączyć do niego wniosek, o którym mowa w art. 335 § 1 k.p.k. Należy przy tym pamiętać, że obie te instytucje (tzn. instytucja z art. 335 § 1 k.p.k. i z art. 517a–j k.p.k.) co prawda zapewniają przyspieszone i uproszczone orzekanie, ale się wykluczają.

Kolejną wątpliwość budzi przepis art. 517i § 1 k.p.k. wprowadzający w postępowaniu przyspieszonym przed sądem obligatoryjność obrony oskarżonego, przy czym, jeżeli oskarżony nie ma obrońcy z wyboru, prezes sądu właściwego do rozpoznania sprawy wyznacza mu obrońcę z urzędu (art. 517i § 2 k.p.k.), a jeśli w sprawie, w której oskarżony korzysta z obrońcy z wyboru, obrońca lub oskarżony wypowiada stosunek obrończy, prezes sądu lub sąd wyznacza obrońcę z urzędu, o ile oskarżony nie ustanowił niezwłocznie obrońcy z wyboru (art. 517i § 3 k.p.k.). Tak więc z art. 517i § 1 k.p.k. wynika, że oskarżony, czy tego chce, czy nie, przed sądem musi mieć obrońcę i – tym samym – ponosić koszty obrony. Praktyka wykazała, że w skali kraju kumuluje to ogromne koszty związane z wynagrodzeniem obrońców. Z tego też względu stoimy na stanowisku wprowadzenia obrony w sprawach toczących się w postępowaniu przyspieszonym jedynie na wniosek oskarżonego.

Na słowa krytyki zasługuje również art. 517b § 1 k.p.k., traktujący o obligatoryjnym w każdym przypadku zatrzymaniu i doprowadzeniu sprawcy do sądu. Policja takiego zatrzymania dokonuje na podstawie art. 244 § 1 k.p.k., w którym dodano dodatkowy dowód zatrzymania – istnienie przeciwko osobie podejrzananej przesłanek do przeprowadzenia postępowania w trybie przyspieszonym. Generalnie należy jednak stwierdzić, że zatrzymanie „jako środek przymusu ma za zadanie zapobiec uchyleniu się osoby podejrzananej od postępowania lub utrudniania przez nią procesu, co przecież nie zawsze będzie miało miejsce.

²² *Ibidem*, s. 136.

A co za tym idzie, zatrzymanie (i w konsekwencji przymusowe doprowadzenie do sądu – dop. autorów) nie zawsze będzie celowe”²³. W tym miejscu należy zatem podzielić pogląd A. Kołodziejczyka, że lepszym „rozwiązaniem byłoby oparcie zatrzymania na okolicznościach faktycznie mających miejsce w danej sprawie, a co za tym idzie ograniczenie dopuszczalności zatrzymania do sytuacji, dla których ramy wyznaczały przesłanki sprzed nowelizacji (art. 244 § 1 k.p.k., poprzez dodanie do niego dodatkowej przesłanki zatrzymania, tzn. zaistnienia przeciwko osobie podejrzaney – o czym wyżej wspomniano – przesłanek do przeprowadzenia przeciwko tej osobie postępowania w trybie przyspieszonym; przedmiotową przesłankę dodano Ustawą z dnia 16 listopada 2006 r. o zmianie ustawy Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 226, poz. 1648, która weszła w życie dnia 12 marca 2007 r. – dop. autorów), niż obligatoryjne wprowadzanie rozwiązań niewiążących zatrzymania (połączonego następnie z przymusowym doprowadzeniem do sądu – dop. autorów) z uzasadnioną potrzebą”²⁴. W związku z tym postulujemy, by zrezygnowano w każdym przypadku z zatrzymania i doprowadzenia (przymusowego doprowadzenia) sprawcy do sądu. Uważamy, że w wielu przypadkach wystarczy po prostu wręczenie wezwania do stawiennictwa.

Należy ponadto zastanowić się nad tym, czy katalog spraw podlegających rozpoznaniu w trybie przyspieszonym nie jest zbyt szeroki (art. 517b § 1 i 2 k.p.k.). Uważamy, że należy ograniczyć postępowanie przyspieszone do spraw dotyczących czynów o charakterze chuligańskim (poprzez wskazanie – tak jak to przewidywał art. 447 § 1 pkt 1d k.p.k., dotyczący także postępowania przyspieszonego – konkretnych przestępstw z kodeksu karnego), które – jak słusznie twierdzi K. Eichstaedt – „z uwagi na niebezpieczeństwo jakie ze sobą niosą, wymagają bardzo szybkiej reakcji prawnokarnej. Odnieść to należy przede wszystkim do sprawców zamieszek w trakcie organizowanych imprez masowych (np. rozgrywek piłkarskich)”²⁵. Oczywiście katalog spraw podlegających rozpoznaniu w trybie przyspieszonym można również rozszerzyć, ale tylko (co zresz-

²³ A. Kołodziejczyk, *Postępowanie przyspieszone (uwagi krytyczne)*, „Prokuratura i Prawo” 2008, nr 7–8, s. 110.

²⁴ *Ibidem*, s. 110.

²⁵ K. Eichstaedt, *Proponowane zmiany w kodeksie postępowania karnego*, „Prokuratura i Prawo” 2008, nr 7–8, s. 167.

tą także przewidywał art. 447 § 1 i 2 k.p.k. z 1969 r.) poprzez wskazanie konkretnych (z artykułów) przestępstw z kodeksu karnego.

Postulujemy również dopuszczenie możliwości prowadzenia rozprawy w trybie przyspieszonym także pod nieobecność oskarżonego – chodzi o to, by sąd, w razie niestawiennictwa oskarżonego bez należytego usprawiedliwienia, mógł prowadzić rozprawę pod jego nieobecność i by w takim wypadku wydanego przez sąd wyroku nie uważać za zaoczny. Taka sytuacja jednak będzie miała miejsce wówczas, gdy odstąpimy od zatrzymania sprawcy (ujętego w warunkach przewidzianych w art. 517b § 1 k.p.k.) i doprowadzenia go do sądu, poprzestając tylko na wręczeniu mu wezwania do obowiązkowego stawiennictwa w sądzie.

Kończąc rozważania na temat uwag i postulatów dotyczących trybu przyspieszonego, należy się przede wszystkim zastanowić nad tym, czy w ogóle trybu tego nie należałoby określić nie jako trybu szczególnego postępowania zwyczajnego (jak to jest określone dzisiaj w przepisie art. 517a k.p.k.), ale jako trybu szczególnego postępowania uproszczonego (tak jak to przewidywał art. 446 k.p.k. z 1969 r., stanowiąc, że w postępowaniu przyspieszonym stosuje się przepisy o postępowaniu uproszczonym, jeżeli przepisy niniejszego rozdziału – tzn. 45d k.p.k. – dop. autorów) nie stanowią inaczej. Z tego też względu postulujemy, aby przepisowi art. 517a k.p.k. nadać nowe brzmienie i aby stanowił, że w postępowaniu przyspieszonym stosuje się przepisy o postępowaniu uproszczonym, jeżeli przepisy niniejszego rozdziału (54a k.p.k. – dop. autorów) nie stanowią inaczej.